

Конкурси та виставки з професійної майстерності учнів закладів професійно-технічної освіти як форми презентації в історії освіти і виховання (70-80-ті роки ХХ століття)

*Писар Анатолій Борисович
аспірант кафедри педагогіки, психології та освітнього
менеджменту імені проф. Є. Петухова*

У 70-80-ті роки ХХ століття ключовим завданням системи професійно-технічної освіти була підготовка висококваліфікованих робітничих кадрів. Вагому роль у цьому питанні відігравали конкурси та виставки фахової майстерності з робітничих професій, які проводилися не лише з метою виявлення, розповсюдження та впровадження передових прийомів і методів праці, нових технологій, підвищення рівня теоретичної та професійної підготовки, інтересу учнів до професії, розвитку у них творчої активності, а також задля визначення кращих індивідуальних показників роботи учасників певної виставки чи конкурсу, популяризації робітничих професій серед молоді.

Мета проведення таких конкурсів традиційно полягала у виявленні рівня професійних знань при виконанні виробничої роботи, вдосконаленні професійних знань, умінь і навичок, поглибленні теоретичних і практичних знань, сприянні професійній орієнтації учнів на робітничі професії. До того ж проведення конкурсів сприяло зміцненню мотивації учнів до оволодіння професією, надавало можливість для широкого обміну досвідом роботи, виявлення недоліків у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників [7, арк. 23].

Започатковано проведення конкурсів з фахової майстерності з робітничих професій наприкінці 60-х років ХХ століття. Так, у Херсонській області перший конкурс з професійної майстерності відбувся 27 травня 1969 року серед учнів СПТУ-6. Це був конкурс на кращого учня по професії механізатор. Конкурс проводився серед учнів двох груп, які впродовж року опановували професію тракториста-машиніста III класу, по темі: «Підготовка до роботи оранкових агрегатів і виробництво оранки» [2, арк. 5].

У 70-80-ті роки ХХ століття такі конкурси набули значного поширення і проводилися досить часто. Про це, зокрема, свідчать архівні матеріали досліджуваного періоду, які містять чимало відповідної інформації.

Наприклад, 7-8 квітня 1970 року відбувся заключний республіканський конкурс на кращого учня по професіям токаря і слюсаря. Переможців цього конкурсу було нагороджено цінними подарунками: за перше місце – вартістю 50 рублів; за друге – вартістю 30 рублів; за третє вартістю 20 рублів [1, арк. 21].

У липні 1970 року відбувся всесоюзний конкурс на кращого учня сільських професійно-технічних училищ за професією сільського механізатора. Він проводився в місті Пугачов Саратовської області. На цьому конкурсі команда з Української РСР в складі шести осіб (5 хлопців і 1 дівчина), які навчалися в сільських профтехучилищах, зайняла перше місце і була нагороджена перехідним призом «ЦК ВЛКСМ» [6, с. 155].

У 70-ті роки ХХ століття незаперечним позитивним здобутком у діяльності закладів професійно-технічної освіти стала організація фотостендів і фотовітрин, на яких крізь призму фотомистецтва учні висвітлювали виробничий досвід передовиків і новаторів виробництва, моменти з трудового життя кваліфікованих робітників, представляли інформацію про нове промислове устаткування, обладнання тощо.

З метою пропаганди творчих досягнень учнівських колективів традиційно проводилися свята учнів закладів професійно-технічної освіти в міських парках, на стадіонах, в будинках культури, на яких виступали новатори виробництва та випускники профтехучилищ. Окрасою таких свят, як правило, були фотовітрини, виставки технічної творчості, зразки продукції, виготовленої учнями в процесі виробничого навчання [6, с. 155-156].

Без сумніву, проведення виставок технічної творчості також позитивно впливало на мотивацію навчальної та професійної трудової діяльності, оскільки учні закладів професійно-технічної освіти мали змогу усвідомити значущість результатів своєї праці, порівняти свої здобутки з іншими, поглибили професійні знання та вміння.

Важливо, що впродовж досліджуваного періоду в закладах професійно-технічної освіти значна увага приділялася організаційним формам технічної творчості, як з боку керівництва цих закладів, так і з боку держави.

Так, надаючи неабиякого значення правильному використанню випускників закладів професійно-технічної освіти, закріпленню їх на виробництві, а також підвищенню фахового рівня молодих робітників з урахуванням вимог науково-технічного прогресу, 9 червня 1980 року було прийнято Постанову Ради Міністрів СРСР № 453, на виконання якої Рада Міністрів УРСР 26 червня 1980 року прийняла Постанову «Про заходи з подальшого покращення використання випускників професійно-технічних навчальних закладів республіки на промислових підприємствах, будівництві та в сільському господарстві». В документі наголошено на необхідності керівникам об'єднань, підприємств і організацій ввести в практику проведення серед молоді конкурсів професійної майстерності, широко залучати молодих робітників до руху раціоналізаторів і винахідників [4, с. 324-325].

Цією постановою базові підприємства зобов'язувалися надавати допомогу в організації конкурсів професійної майстерності. Прикладом вищезазначеного став Всесоюзний конкурс професійної майстерності учнів гірничих училищ системи ПТО з професії «Машиніст електровозу підземний», який відбувся у 1980 році у м. Макіївка Донецької області на базі ПТУ № 4 і виробничого об'єднання з видобування вугілля «Макіїв-вугілля». У конкурсі брали участь учні третіх курсів середніх гірничих ПТУ Донецької, Ворошиловградської, Дніпропетровської, Кемеровської, Сахалінської областей, Киргизької РСР – переможці та призери республіканських, обласних і училищних конкурсів професійної майстерності [3, с. 27].

Конкурс проводився у два етапи: І етап передбачав виконання теоретичного завдання (учасникам необхідно було дати відповіді на запитання з

предметів «Спеціальна технологія», «Гірнична електротехніка», «Техніка безпеки»); II етап – виконання практичних робіт в навчальних майстернях і на навчальному полігоні. За підсумками конкурсу було виявлено, що учасники мали високу теоретичну та практичну підготовку, надали ґрунтовні відповіді на запропоновані запитання, успішно виконали практичне завдання з дотриманням правил техніки безпеки [3, с. 27].

З метою мотивації та поглиблення професійних знань учнів щорічно в кожному закладі професійно-технічної освіти проводилися виставки технічної творчості, на яких учні не лише мали змогу продемонструвати свої професійні вміння, навички раціоналізаторства і винахідництва, а й отримати цінні науково-технічні відомості та рекомендації практичного характеру від передовиків, новаторів виробництва, Героїв Соціалістичної Праці. Найкращі експонати таких виставок демонструвалися на обласних виставках, а також на виставці досягнень народного господарства СРСР у м. Москва та ін. [7, арк. 35].

Наприклад, 1980 році на виставці досягнень народного господарства СРСР у м. Москва з успіхом експонувалася діюча модель радіоприймача «Меридіан-210», а колектив авторів (учнів Київського міського ПТУ № 11) був нагороджений дипломом I ступеня. Раніше цей же колектив здобув почесну грамоту Державного Комітету СРСР з профтехосвіти за участь у проведеній у Фінляндії (м. Гельсінкі) виставці «Радянський Союз – сьогодні» [5, с. 3].

Отже, в 70-80-ті роки ХХ століття конкурси та виставки з професійної майстерності учнів закладів професійно-технічної освіти були традиційними. Досвід їх проведення має неабияке значення для сьогодення і потребує ретельного вивчення.

1. Державний архів Херсонської області (ДАХО). Ф-Р. 3598, оп. 1, спр. 691, 49 арк.
2. ДАХО. Ф-Р3598, оп. 1, спр. 625, 31 арк.
3. Марков А. Конкурс будущих горняков. *Профессионально-техническое образование*. 1980. № 2. С. 27.
4. КПСС, Советское государство о подготовке молодой смены рабочего класс. 1940-1987 гг. / сост. Г. И. Терещенко. К.: Выща шк., 1988. 416 с.
5. Початкова школа новаторства. Радянська освіта. 1980. № 22. С. 3.
6. Пузанов М.Ф., Терещенко Г.И. Очерки истории профессионально-технического образования в Украинской ССР. К.: Выща шк., 1980. 232 с.
7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 4609, оп. 1, спр. 794, 108 арк.